

*Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Rzeszowie*

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w województwie podkarpackim

2019 ROK

Rzeszów 2020

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	5
3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia	10
3.1. Gmina – zadania OPS oraz MOPS, MOPR	16
3.2. Powiat – zadania PCPR oraz MOPR.....	18
4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń.....	22
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	25
6. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	30
7. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych_obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego	32
8. Wnioski i rekomendacje	36

1. Wprowadzenie

Sporządzanie Oceny zasobów pomocy społecznej (OZPS) jest jednym z zadań samorządu województwa i stanowi realizację zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej¹. Samorząd województwa opracowuje Ocenę zasobów pomocy społecznej na podstawie ocen cząstkowych sporządzonych przez samorządy gmin i powiatów. Sprawozdanie powinno zostać przedstawione w każdym roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy i radzie powiatu. Ocena zasobów pomocy społecznej przygotowywana jest w formie elektronicznej za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS). Na podstawie analizy przesłanych sprawozdań opracowany jest raport wojewódzki, który na mocy ustawy o pomocy społecznej do dnia 30 czerwca przedkładany jest do akceptacji sejmikowi województwa i wraz z rekomendacjami jest podstawą planowania budżetu na rok następny. W raporcie tym nie są uwzględnione dane jednostki wojewódzkiej - Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

W latach 2018 - 2019 Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, jako partner Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej, Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej realizował projekt pn.: Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego — projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 (POWER.02.05.00–00–0111/16). W ramach projektu dokonano przeglądu i analizy informacji pozyskiwanych w ramach narzędzia OZPS, następnie zmodyfikowano i wdrożono narzędzie. Zmieniony formularz w części dla gmin i powiatów zawiera gotowe opisy do każdego działu, które należy uzupełnić i dostosować do specyfiki konkretnej jednostki. Zmieniono sposób prezentacji danych, zmniejszono wielkość tabel na rzecz grafiki (wykresy). Zmieniono również zakres danych pozyskiwanych w ramach narzędzia.

Wygenerowane sprawozdanie wojewódzkie ujawniło jednak wiele niedoskonałości nowej wersji narzędzia. Analiza zestawionych ze sobą danych ukazała sprzeczność niektórych informacji oraz liczne błędy. Ponadto w wielu przypadkach dane są nieporównywalne do lat wcześniejszych. W związku z powyższym, w celu opracowania niniejszego raportu końcowego, niezbędna okazała się konieczność wyeliminowania części danych ze zbiorczego zestawienia wojewódzkiego. Nadmienić należy, że informacja w powyższej sprawie przekazana została do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

---

¹ t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1507 z póź. zm.

Sprawozdanie prezentuje informacje dotyczące takich obszarów tematycznych jak: infrastruktura, kadra, organizacje pozarządowe oraz nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej. Ponadto, ocena przedstawia liczbę osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Podkreślić należy, że opracowanie zawiera nie tylko kwestie dotyczące ścisłego oddziaływania pomocy społecznej na lokalne środowisko w ramach jej ustawowych zadań. Wskazuje również na problemy dotyczące polityki mieszkaniowej, demograficznej i rynku pracy. Uwzględnia zatem te wszystkie elementy, które obejmują swym zasięgiem szerokie spektrum infrastruktury pomocy społecznej. Tegoroczna edycja narzędzia Oceny zasobów pomocy społecznej zawiera dane za okres od 2018 do 2019 roku oraz prognozę na 2020 rok.

Ocena zasobów województwa podkarpackiego została przygotowana w oparciu o sprawozdania nadesłane ze wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa, a więc 160 gmin, 21 powiatów i 4 miast na prawach powiatu.

Źródła danych ujętych w formularzu OZPS, w dużej mierze, pochodzą z zewnętrznych systemów informatycznych oraz wewnętrznych jednostki organizacyjnej pomocy społecznej (dane własne). Sprawozdanie zawiera automatycznie zasilone komórki. Wykorzystanie danych zastanych jest bardzo istotne, gdyż znacznie przyspiesza proces wypełniania sprawozdania Oceny zasobów.

Do źródeł zewnętrznych zalicza się :

1. Bank Danych Lokalnych GUS.
2. Sprawozdawczość Rynku Pracy, MRPIPS-01.
3. Sprawozdanie MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej.
4. Sprawozdanie „Opieka nad dziećmi” z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.
5. Sprawozdanie z realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.
6. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe:
  - z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
  - z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego.
7. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
8. Sprawozdania CIS.
9. Sprawozdanie Rb-28.
10. System Informacji Oświatowej MEN.
11. Raport POMOST.
12. Wartości automatycznie wyliczane (WAW) w systemie dziedzinowym, z danych w nim zarejestrowanych.
13. Dane własne jednostki.

2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

W tym rozdziale większa część danych jest zasilana automatycznie z systemów zewnętrznych, zaś dane w formie tabelarycznej, tj. informacje o infrastrukturze społecznej zawierające dane dotyczące: liczby mieszkań komunalnych, socjalnych, liczby osób oczekujących na mieszkania komunalne i socjalne, liczby wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego, liczby klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów oraz liczby hospicjów na terenie województwa pochodzą z danych własnych jednostek.

Województwo podkarpackie zajmuje powierzchnię 17 846 km² powstało w 1999 roku poprzez scalenie ziem województw: przemyskiego, rzeszowskiego oraz części krośnieńskiego, tarnobrzeskiego i tarnowskiego. Województwo jest położone w południowo-wschodniej Polsce i graniczy ze Słowacją i Ukrainą oraz województwami małopolskim, świętokrzyskim oraz lubelskim.

Według stanu na 31 grudnia 2019 roku, liczba ludności województwa podkarpackiego wyniosła 2 129 015 osób. W ogólnej liczbie mieszkańców województwa nieznacznie przeważają kobiety, stanowią one 51,03% ludności natomiast mężczyźni 48,97%.

Sytuacja na rynku pracy poprawia się, jednak zjawisko bezrobocia jest nadal ważnym problemem społecznym w naszym regionie. W ogólnej liczbie osób bezrobotnych w województwie podkarpackim przeważają kobiety. Ich przewagę możemy zauważyć w grupie długotrwale bezrobotnych oraz liczbie osób bezrobotnych z prawem do zasiłku.

Zmniejsza się liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin. W roku oceny notujemy spadek liczby złożonych wniosków na tego typu mieszkanie, jednak prognozowany jest wzrost w roku bieżącym. W związku powyższym należałoby wdrożyć działania zmierzające do utrzymania liczby mieszkań komunalnych na tym samym poziomie. Zwiększa się liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne. Niestety wzrasta również liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego. Poprawie ulega infrastruktura społeczna przeznaczona dla seniorów. Następuje wzrost liczby klubów i innych miejsc spotkań dla osób starszych.

Tabela 1. Liczba mieszkańców wg grup wiekowych i płci

Grupa wiekowa	Płeć	
	mężczyzna	kobieta
0-3	42 724	40 837
4-6	31 711	30 048
7-18	136 128	129 509
19	12 214	11 531
wiek produkcyjny	679 139	592 913
60-64	-	73 119
65-74	89 377	111 589
75-79	21 838	34 358
80+	29 512	62 468

Wykres 1. Piramida wieku

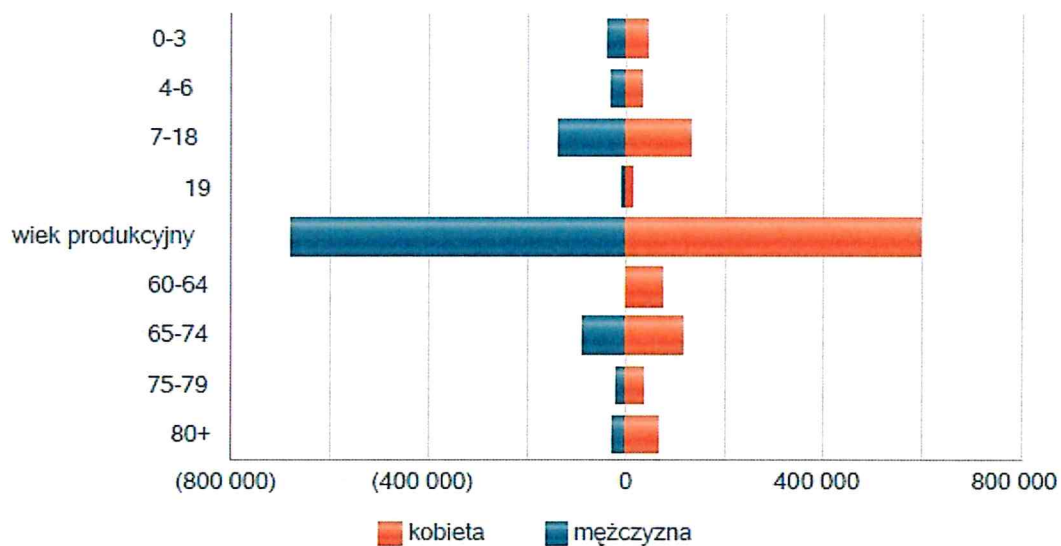
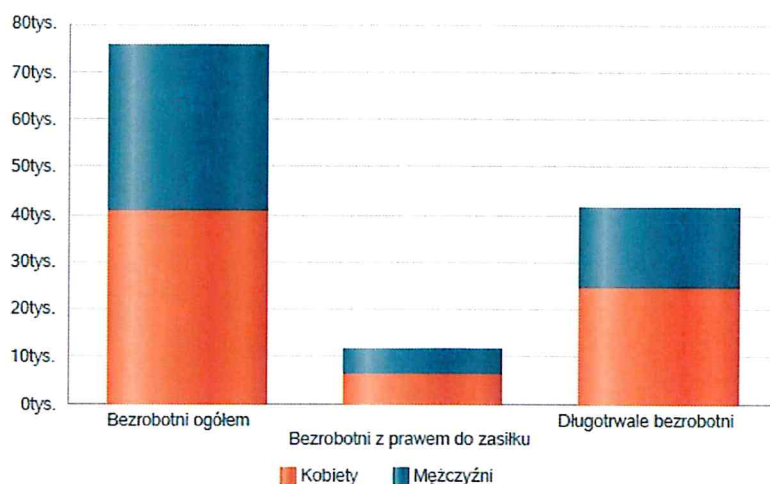

Tabela 2. Liczba osób bezrobotnych z podziałem na osoby z prawem do zasiłku i osoby długotrwale korzystające

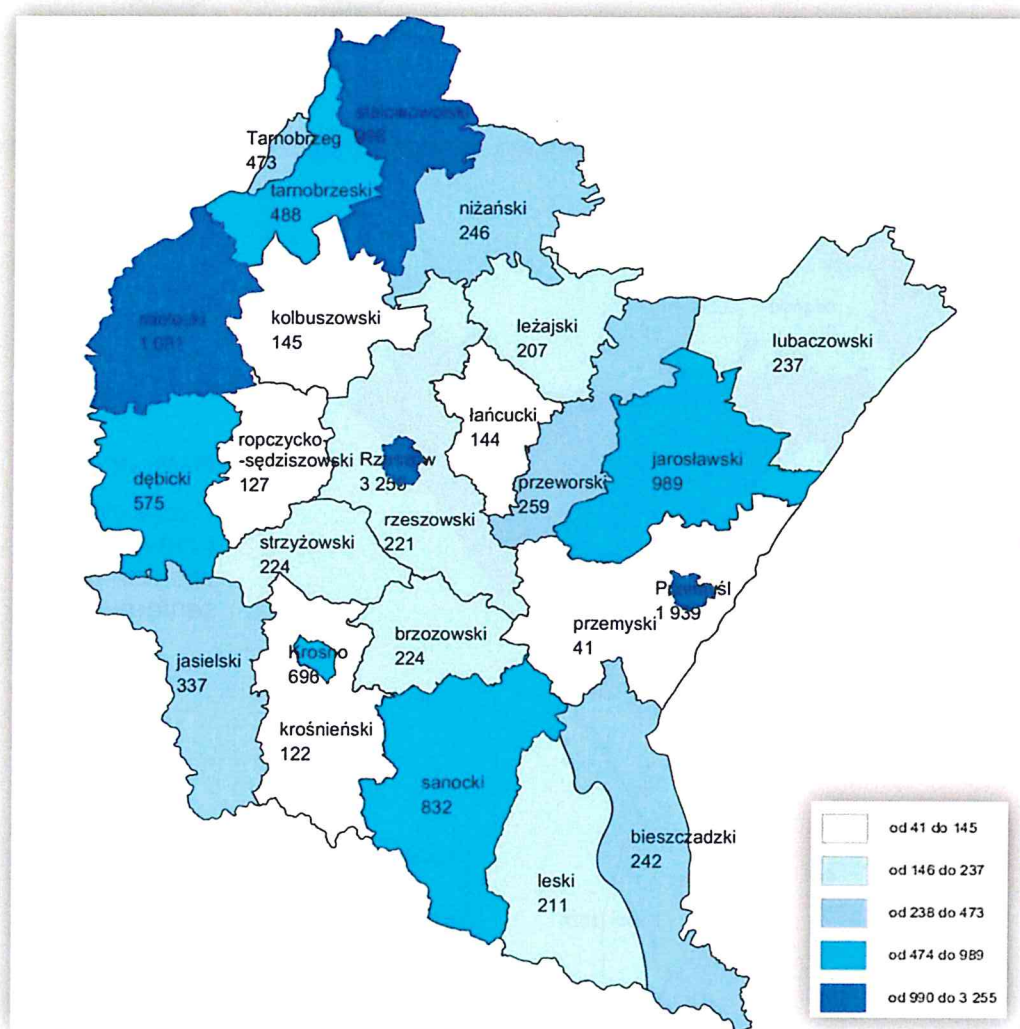
Status	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Bezrobotni ogółem	75 455	35 171	40 284
Bezrobotni z prawem do zasiłku	11 805	5 572	6 233
Długotrwale bezrobotni	41 520	17 257	24 263

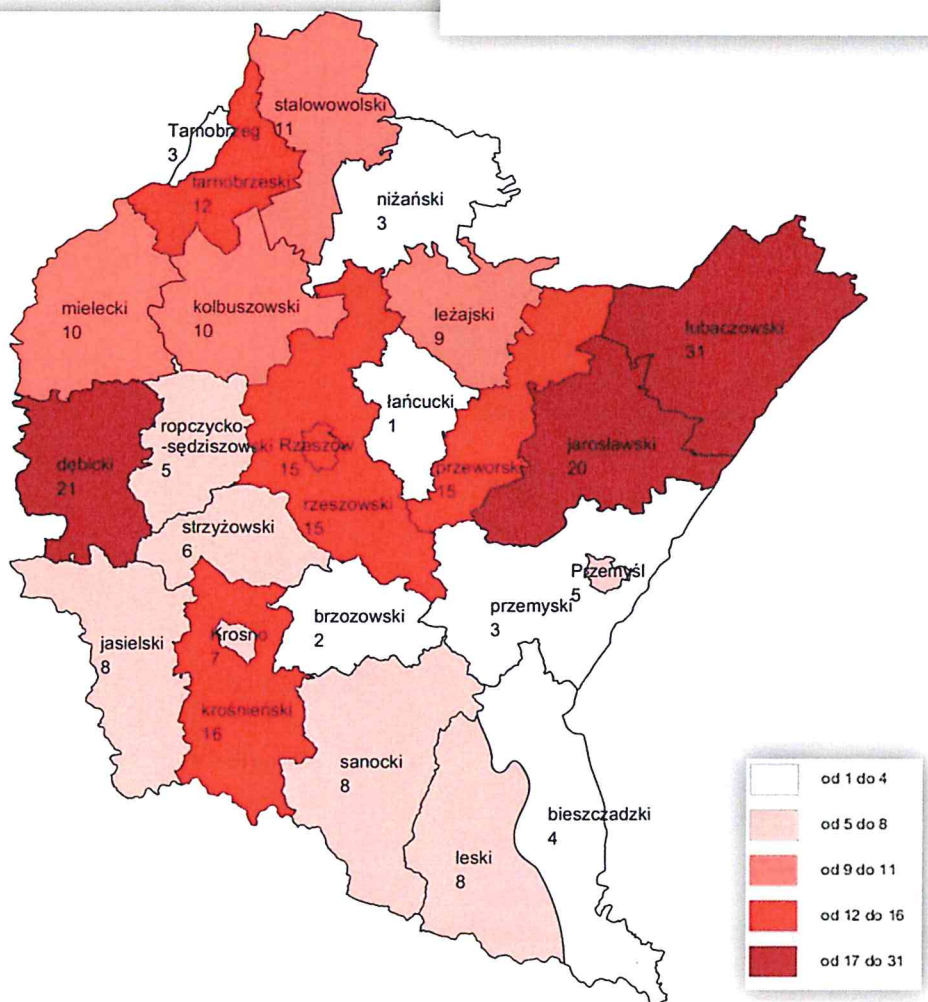
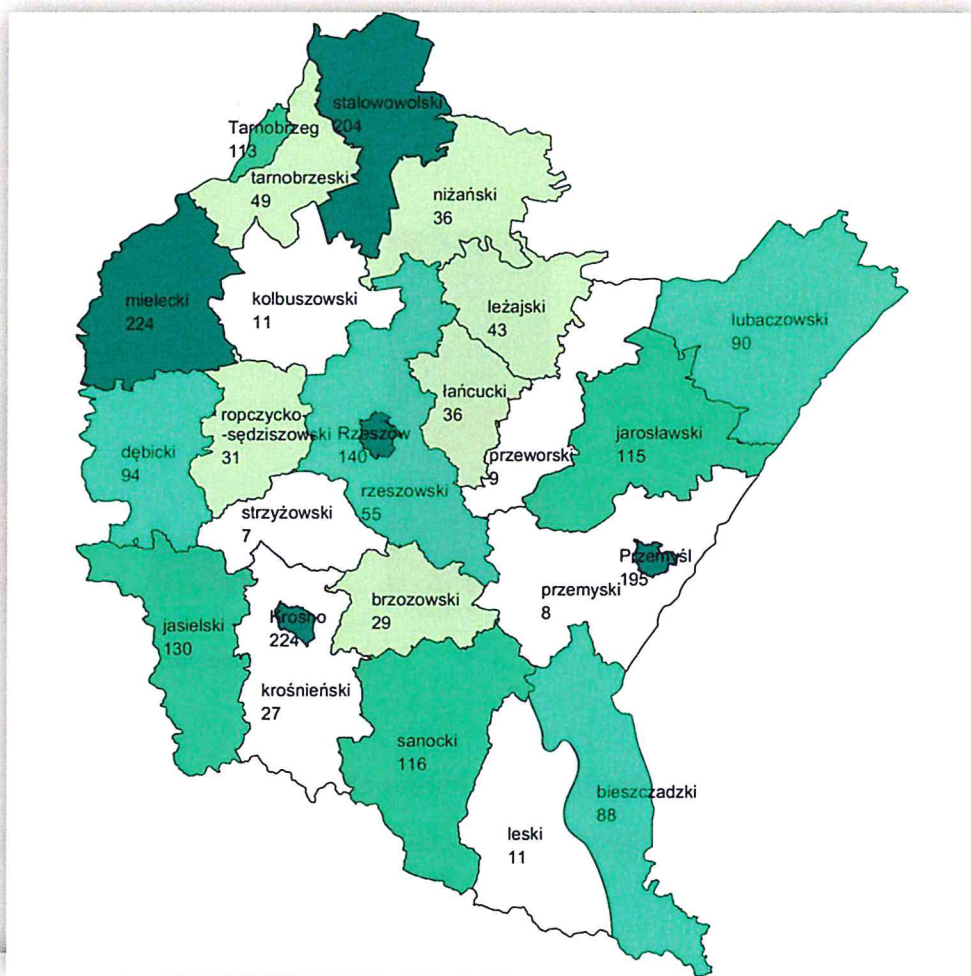
Wykres 2. Liczba osób bezrobotnych z podziałem na osoby z prawem do zasiłku i osoby długotrwale korzystające

Mapa nr 1. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy

Mapa nr 2.
Liczba mieszkań
socjalnych (lokali)

Mapa nr 3.
Liczba klubów
i innych miejsc
spotkań dla
seniorów

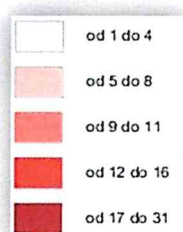

Tabela 3. Dane dotyczące opieki nad dziećmi - żłobki

Jednostka terytorialna	Miara	Wartość liczbowa
Województwo	Liczba dzieci w żłobkach	7 007
	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	1 054
	Liczba żłobków	175
	Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach	1 792

Tabela 4. Infrastruktura społeczna

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny	Prognoza 2020
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA				
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	1	14 696	14 311	14 041
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	2	2 292	1 991	2 157
w tym: liczba mieszkań socjalnych (lokali)	3	2 200	2 085	2 092
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	4	1 349	1 449	1 455
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	5	217	233	234
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	6	233	248	261
Liczba hospicjów	7	23	23	23
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	8	1	1	1

3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej² gmina i powiat obowiązane są do realizowania zadań mających na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb umożliwiających życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W województwie podkarpackim w 2019 roku pomocy i wsparcia udzielono 152 314 osobom, co stanowiło 7,15% wszystkich mieszkańców województwa. Porównując dane z rokiem poprzednim, zauważalny jest spadek osób korzystających, który w skali całego województwa wyniósł 5,2%. Powyższe dane obejmują osoby, które uzyskały pomoc i wsparcie w ośrodku pomocy społecznej lub powiatowym centrum pomocy rodzinie udzieloną na podstawie ustawy o pomocy społecznej, pieczy zastępczej, z wyłączeniem ustawy o świadczeniach rodzinnych. W tej grupie ujęte zostały, więc osoby, które w okresie sprawozdawczym uzyskały:

- pomoc na podstawie ustawy o pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania – uwzględniając zarówno pomoc, która udzielona jest w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc, która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego, także osoby objęte wyłącznie pracą socjalną, poradnictwem, osoby skierowane i umieszczone w domu pomocy społecznej,
- wsparcie jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci skierowania do zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, skierowania do prac społecznie użytecznych itp.,
- pomoc w ramach środków EFS,
- pomoc udzielaną na podstawie innych ustaw (jeśli pomoc ta została udzielona bezpośrednio w ops),

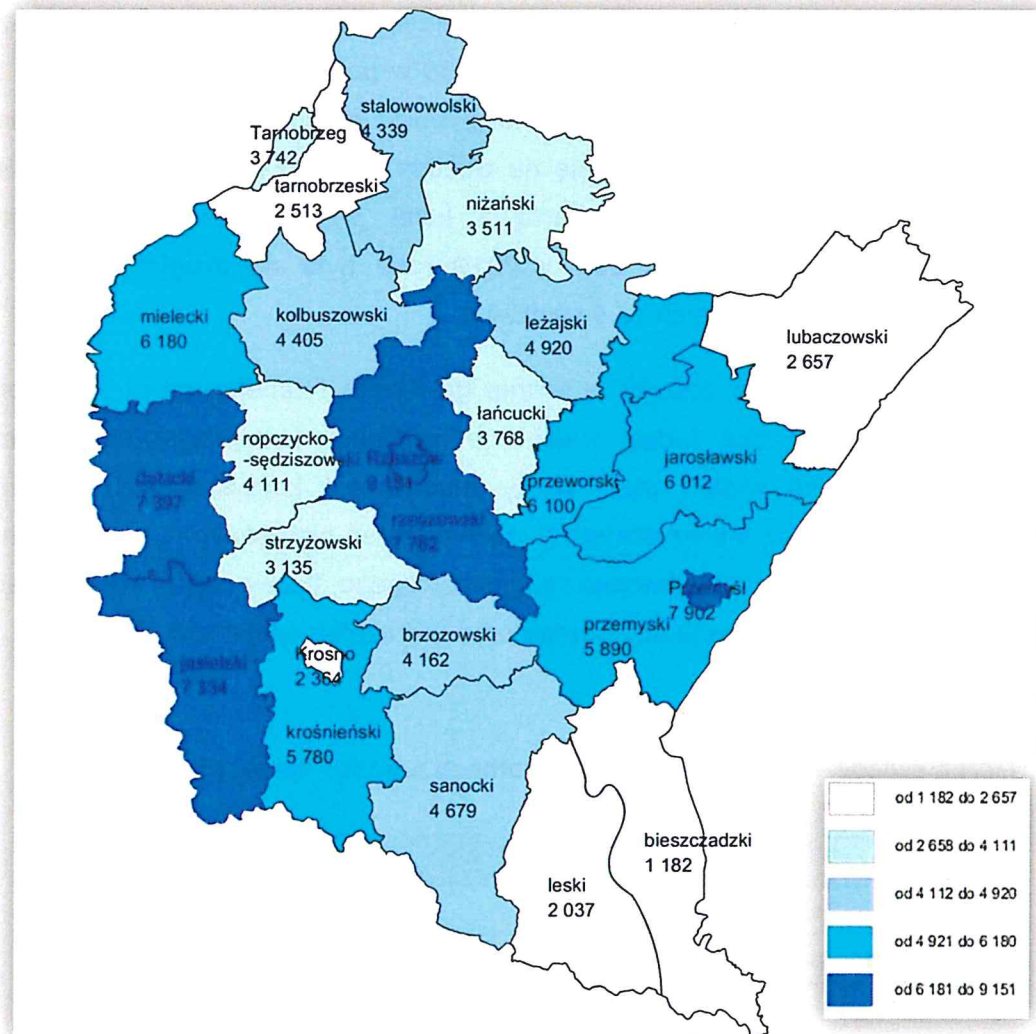
a także:

- osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń (np. w ramach środków PFRON),
- dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz usamodzielniani wychowankowie,
- osoby korzystające ze wsparcia punktu interwencji kryzysowej.

---

² t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.

Mapa nr 4. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego

W roku oceny liczba osób, którym przyznano świadczenie na podstawie ustawy o pomocy społecznej wyniosła 79 279 (tj. 52% ogólnej liczby osób objętych pomocą i wsparciem w województwie), w tym 48 870 długotrwale bezrobotnych. W porównaniu z rokiem 2018 zauważalny jest spadek ogólnej liczby beneficjentów pomocy społecznej o 11%. Spadła również liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z 62 165 w roku 2018 do 52 345 w roku 2019.

W 2019 roku w województwie podkarpackim najczęstszymi powodami udzielania pomocy i wsparcia były:

- ubóstwo – 23 681 rodzin (↓ 4 645 rodzin)
- długotrwała lub ciężka choroba – 23 655 rodzin (↓ 1 240 rodzin)
- bezrobocie – 21 097 rodzin (↓ 4 059 rodzin)
- niepełnosprawność – 19 416 rodzin (↓ 1 247 rodzin)

Spadek liczby rodzin objętych pomocą i wsparciem z powodu ubóstwa, nie wpłynął na zmianę pozycji w rankingu. Ubóstwo niezmiennie od wielu lat jest najczęstszą przyczyną, z powodu której rodziny objęte są wsparciem. Porównując z wcześniejszymi latami znacznie zmniejszyła się liczba rodzin (o 4 059 w porównaniu z rokiem 2018 oraz o 8 824 w stosunku do roku 2017), które otrzymały pomoc z powodu bezrobocia, co spowodowało, iż przyczyna ta lokuje się na trzecim miejscu. Długotrwała lub ciężka choroba w latach 2012-2017 była czwartą z kolei przyczyną udzielania pomocy i wsparcia, w roku 2018 – trzecią, zaś w 2019 roku była na drugim miejscu pod względem liczby osób korzystających ze świadczeń.

Poniżej zaprezentowane zostały w formie graficznej i tabelarycznej szczegółowe dane dotyczące m. in.: liczby rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć, liczby długotrwale korzystających z pomocy społecznej, liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, liczby rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego, liczby rodzin korzystających z interwencji kryzysowej, kontraktu socjalnego oraz wskaźnika projektów socjalnych.

Tabela 5. Liczba świadczeń przyznawanych w ramach pomocy społecznej

Rodzaj świadczenia	Wartość liczbowa
Świadczenia niepieniężne	5 783 445
Świadczenia pieniężne	350 131

Wykres 3. Świadczenia przyznawane w ramach pomocy społecznej

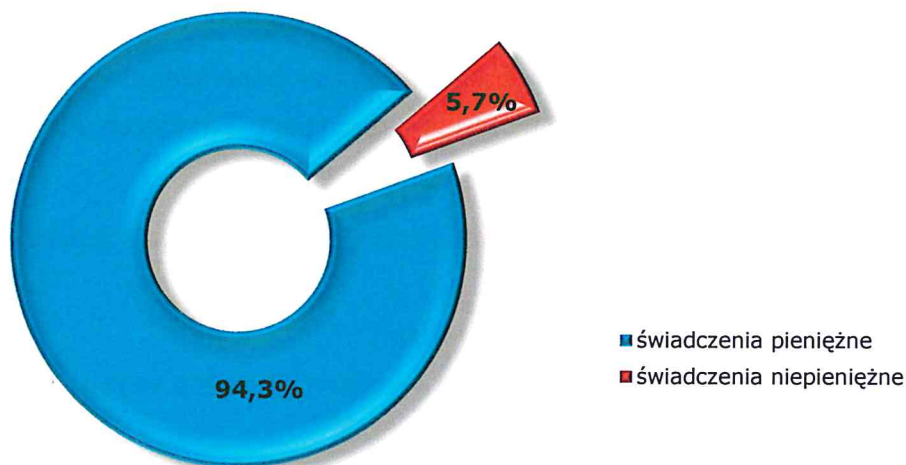

Tabela 6. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej

Rodzaj świadczenia	Liczba osób	Liczba rodzin
Świadczenia niepieniężne	40 317	24 111
Świadczenia pieniężne	42 131	38 586

Tabela 7. Powody udzielania pomocy i wsparcia

Powody udzielenia pomocy i wsparcia - ranking	LICZBA RODZIN - OGÓŁEM
UBÓSTWO	23 681
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	23 655
BEZROBOCIE	21 097
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	19 416
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	7 454
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	6 079
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: WIELODZIETNOŚĆ	4 752
ALKOHOLIZM	3 243
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	3 012
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY WIELODZIETNE	1 725
BEZDOMNOŚĆ	952
PRZEMOC W RODZINIE	939
ZDARZENIE LOSOWE	552
SYTUACJA KRYZYSOWA	537
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	393
KLĘSKA ŻYWIŁOWA LUB EKOLOGICZNA	378
SIEROCTWO	68
NARKOMANIA	63

Tabela 8. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2014-2019

Rok	Liczba osób
2014	3710
2015	3992
2016	4173
2017	4456
2018	4754
2019	4999

Tabela 9. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2014-2019

Rok	Liczba osób
2014	182
2015	195
2016	147
2017	127
2018	109
2019	152

Tabela 10. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2014-2019

Rok	Liczba osób
2014	1305
2015	1361
2016	1547
2017	1646
2018	1641
2019	1582

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego w latach 2014-2019

Rodzaj	Liczba rodzin w latach					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Poradnictwo specjalistyczne	6568	6318	5079	4611	3991	3597

Tabela 12. Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej w latach 2014-2019

Udzielone świadczenia	Liczba rodzin					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Interwencja kryzysowa	864	722	775	654	696	497

Tabela 13. Liczba projektów socjalnych w odniesieniu do liczby osób nimi objętych w latach 2017-2019

	2017	2018	2019
Liczba osób objęta projektami socjalnymi	1 110	1 247	1 301
Liczba projektów socjalnych	80	60	15

Tabela 14. Dane o korzystających z pomoc i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny	Prognoza 2020
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY I WSPARCIA				
Liczba osób	1	160 293	152 314	154 395
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIE				
Liczba osób	2	87 681	79 279	80 513
w tym: osoby długotrwale korzystające	3	52 692	48 870	49 087
Wiek 0-17	4	34 731	30 662	30 985
Wiek produkcyjny	5	42 208	36 421	37 180
Wiek poprodukcyjny	6	15 317	12 060	12 212
Liczba rodzin	7	62 165	52 345	53 074
Liczba osób w rodzinach	8	158 929	136 899	146 135
w tym: KOBIETY (z wierszy 2-6)				
Ogółem	9	47 764	43 162	43 828
tym: osoby długotrwale korzystające	10	28 774	26 424	26 562
Wiek 0-17	11	16 725	14 697	14 854
Wiek 18-59	12	22 064	19 920	20 322
Wiek 60 lat i więcej	13	8 704	8 545	8 652
OSOBY I RODZINY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD ŚRODOWISKOWY				
Liczba osób ogółem	14	95 982	87 103	88 544
Liczba rodzin	15	65 135	60 290	61 272
Liczba osób w rodzinach	16	174 199	154 384	157 943
KONTRAKT SOCJALNY				
Liczba zawartych kontraktów socjalnych - ogółem	17	2 925	2 744	3 126
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym - ogółem	18	3 354	3 195	3 677

3.1. Gmina – zadania OPS oraz MOPS, MOPR

Tabela 15. Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin korzystających z usług w latach na lata 2014-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba asystentów rodziny w gminie	194	225	212	216	210	212
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	2010	2273	2192	2233	2174	2270

Tabela 16. Zadania realizowane przez ośrodki pomocy społecznej, miejskie ośrodki pomocy społecznej oraz miejski ośrodek pomocy rodzinie

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny	Prognoza 2020
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
ZASIŁEK STAŁY				
Liczba osób	1	9 600	9 343	9 374
Kwota świadczeń w złotych	2	48 713 332	50 213 123	50 457 994
w tym: (wiersze 3-6)				
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących				
Liczba osób	3	7 778	7 745	7 763
Kwota świadczeń w złotych	4	43 590 492	45 793 387	45 973 545
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie				
Liczba osób	5	1 898	1 652	1 662
Kwota świadczeń w złotych	6	5 122 840	4 419 736	4 484 449
ZASIŁEK OKRESOWY				
Liczba osób	7	18 300	16 283	16 725
Kwota świadczeń w złotych	8	38 354 244	35 575 550	36 847 082
w tym: (wiersze 9-16)				
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia				
Liczba osób	9	12 711	11 207	11 595
Kwota świadczeń w złotych	10	29 325 832	26 683 530	27 938 240
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby				
Liczba osób	11	2 706	2 505	2 570
Kwota świadczeń w złotych	12	3 228 683	3 256 863	3 340 612
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności				
Liczba osób	13	2 532	2 294	2 353
Kwota świadczeń w złotych	14	2 695 107	2 556 457	2 642 132
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego				
Liczba osób	15	49	32	38
Kwota świadczeń w złotych	16	27 551	25 501	34 657

Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b				
Liczba osób	17	1	0	3
Kwota świadczeń w złotych	18	514	0	1 514
ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM				
Liczba osób	19	36 920	33 385	33 638
Kwota świadczeń w złotych	20	41 033 022	39 152 332	39 654 996
w tym: (wiersze 21 - 22)				
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"				
Liczba osób	21	24 969	23 534	23 937
Kwota świadczeń w złotych	22	25 838 034	26 074 148	27 872 864
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2				
Liczba osób	23	27	38	43
Kwota świadczeń w złotych	24	14 668	18 723	19 685
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
POSIŁEK OGÓŁEM				
Liczba osób	25	39 627	33 982	33 876
Kwota świadczeń w złotych	26	20 379 226	18 706 270	19 132 078
w tym: (z wierszy 25 - 26)				
DLA DZIECI				
Liczba osób	27	36 984	31 985	31 917
Kwota świadczeń w złotych	28	18 196 043	16 489 323	16 940 210
w tym (z wierszy 25-26):				
POSIŁEK świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Posiłek w szkole i w domu"				
Liczba osób	29	38 598	33 351	33 233
Kwota świadczeń w złotych	30	19 793 164	18 009 132	18 422 678
w tym (z wierszy 29-30):				
DLA DZIECI				
Liczba osób	31	37 134	32 003	31 858
Kwota świadczeń w złotych	32	17 973 729	16 227 413	16 663 515
SCHRONIENIE				
Liczba osób	33	579	653	649
Kwota świadczeń w złotych	34	3 248 070	4 548 781	4 521 427
UBRANIE				
Liczba osób	35	74	66	67
Kwota świadczeń w złotych	36	12 871	10 152	10 890
SPRAWIENIE POGRZEBU				
Liczba rodzin	37	108	106	115
Kwota świadczeń w złotych	38	268 117	285 586	322 490
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	39	3 072	3 182	3 218
Kwota świadczeń w złotych	40	70 304 361	78 596 355	82 129 289

WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	41	2 207	2 268	2 286
Liczba rodzin wspierających	42	7	1	2
Liczba asystentów rodziny	43	214	215	214
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	44	7 124 590	8 446 892	9 469 206

3.2. Powiat – zadania PCPR oraz MOPR

Tabela 17. Liczba dzieci umieszczonych w poszczególnych formach pieczy zastępczej

Forma pieczy:	Liczba dzieci
Rodzinne domy dziecka	45
Rodziny spokrewnione	924
Rodziny zastępcze niezawodowe	573
Rodziny zastępcze zawodowe - ogółem	274
Rodziny zastępcze zawodowe - w tym pogotowie rodzinne	20
Rodziny zastępcze zawodowe - w tym specjalistyczne	26

Tabela 18. Kwoty świadczeń ze względu na typ rodziny, w której umieszczono dziecko

Wyszczególnienie	Rodzinny dom dziecka	Rodziny zastępcze zawodowe	Rodziny pomocowe	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze spokrewnione
Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka	550 142,00 zł	3 339 131,00 zł	13 282,00 zł	7 338 776,00 zł	8 370 334,00 zł

Tabela 19. Kwoty świadczeń dodatku wychowawczego w różnych typach pieczy zastępczej

Forma pieczy	Wydatki narastająco od początku roku
Rodzinne domy dziecka	213 373,00 zł
Rodziny spokrewnione	4 294 839,00 zł
Rodziny zastępcze niezawodowe	2 640 246,00 zł
Rodziny zastępcze zawodowe	1 392 837,00 zł

Tabela nr 20. Pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze

Grupa	Odływ z instytucjonalnej pieczy zastępczej	Odływ z rodzin zastępczych niezawodowych	Odływ z rodzin zastępczych spokrewnionych	Odływ z rodzin zastępczych zawodowych	Odływ z rodzinnych domów dziecka
Dzieci powyżej 18 roku życia	108	44	77	14	1

Wykres nr 4. Pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze – rozkład procentowy

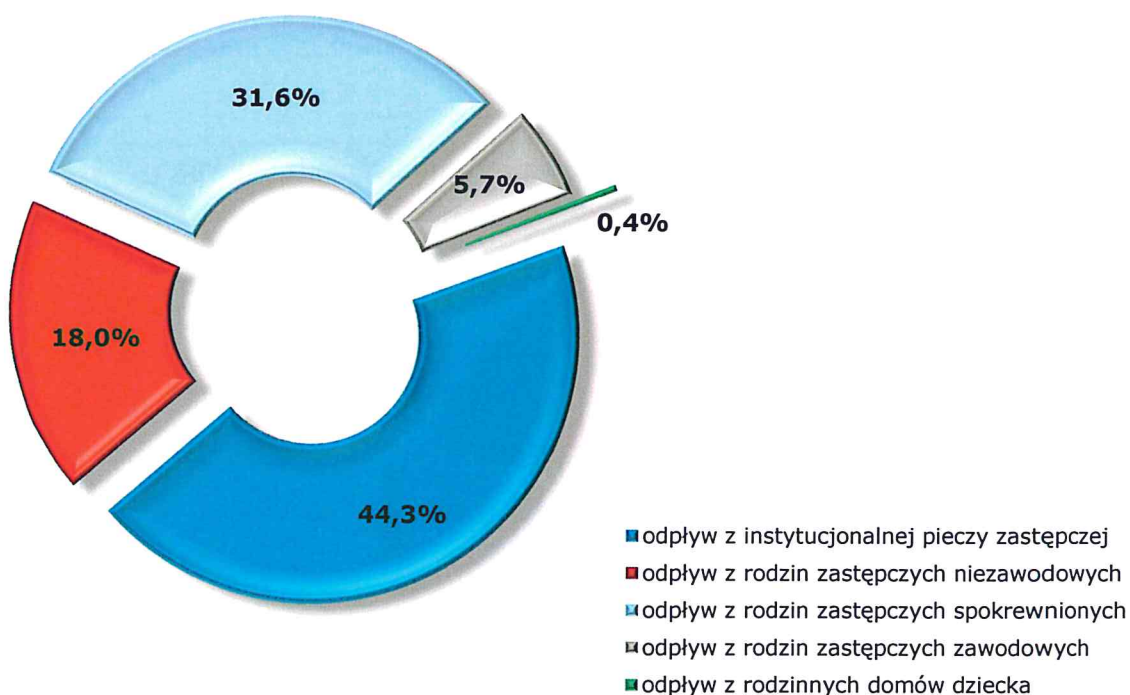
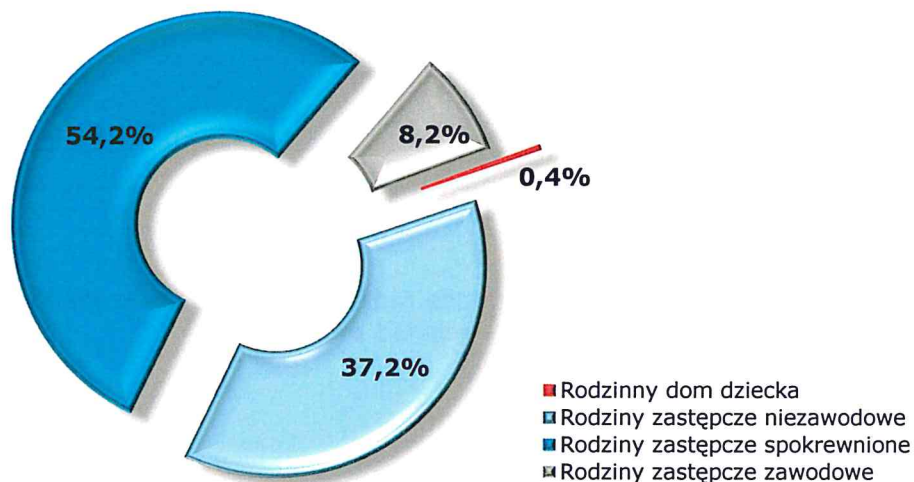

Tabela 21. Kwoty świadczeń (ogółem) przeznaczone na usamodzielnienie dla pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze

Rodzaj usamodzielnienia	Rodzinny dom dziecka	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze zawodowe
Pomoc dla osoby usamodzielnianej na kontynuowanie nauki	9 304,00 zł	569 885,00 zł	972 178,00 zł	108 357,00 zł
Pomoc dla osoby usamodzielnianej na usamodzielnienie	0,00 zł	255 009,00 zł	223 379,00 zł	73 707,00 zł
Pomoc dla osoby usamodzielnianej na zagospodarowanie	1 577,00 zł	76 900,00 zł	117 827,00 zł	16 311,00 zł

Wykres 5. Procentowy udział wydatków wg rodzaju placówki

Wykres 6. Procentowy udział wydatków wg rodzaju usamodzielnienia

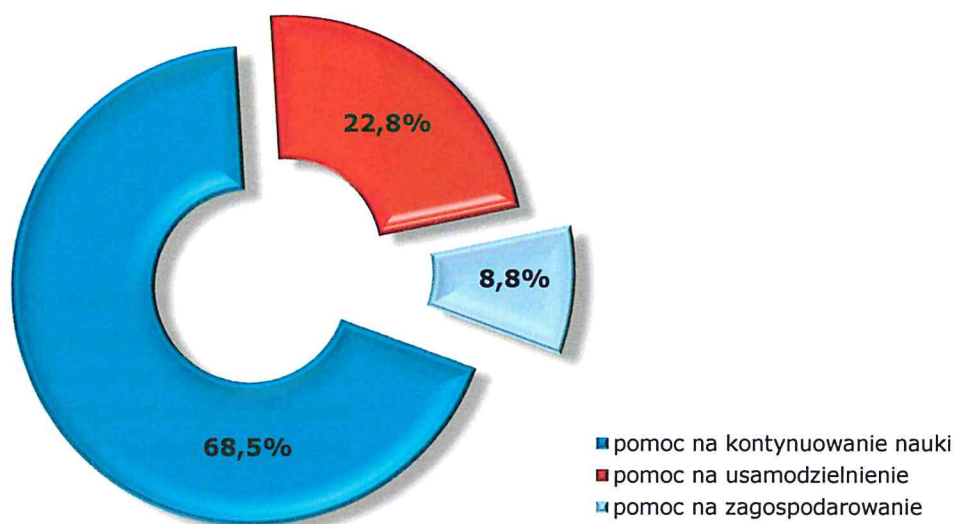

Tabela 22. Zadania realizowane przez powiatowe centra pomocy rodzinie, miejskie ośrodki pomocy społecznej oraz miejski ośrodek pomocy rodzinie

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2018	Rok oceny	Prognoza 2020
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY			
PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE			
Liczba osób korzystających z usług	1	232	185
			236

USAMODZIELNIENIE				
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE INSTYTUCJE O KTÓRYCH MOWA W ART. 88 UST.1 USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	2	81	61	82
Kwota świadczeń w złotych	3	490 387	314 177	541 356
w tym: (od poz. 4 do poz. 9)				
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE				
Liczba osób	4	43	11	22
Kwota świadczeń w złotych	5	77 654	33 497	81 693
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI				
Liczba osób	6	93	55	70
Kwota świadczeń w złotych	7	369 122	238 432	348 567
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE				
Liczba osób	8	15	10	31
Kwota świadczeń w złotych	9	43 611	41 929	110 777
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH				
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	10	48 811 617	54 884 259	59 883 693
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ				
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	11	1 108	1 195	1 303
Wartość dofinansowania w złotych	12	3 371 819	3 695 071	4 131 535
TURNUSY REHABILITACYJNE				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	13	2 896	2 830	2 840
Wartość dofinansowania w złotych	14	3 216 042	3 462 532	3 646 273
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	15	13 042	14 977	14 616
Wartość dofinansowania w złotych	16	8 995 917	10 597 516	10 614 102
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"				
Liczba świadczeń	17	2 250	2 602	2 766
Wartość dofinansowania w złotych	18	5 820 844	7 880 694	8 794 759
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI				
Liczba dofinansowanych imprez	19	144	134	130
Liczba niepełnosprawnych uczestników	20	6 059	4 568	4 748
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	21	367 981	360 013	412 226
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA				
Wartość dofinansowania w złotych	22	376	4 050	10 501

4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

Świadczenie wychowawcze otrzymywać mogą rodzice, opiekunowie prawni lub opiekunowie faktyczni dziecka. Świadczenie wychowawcze przysługuje do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Prawo do świadczenia jest ustalane na okres 1 roku – od 1 października danego roku do 30 września kolejnego roku.

Liczba korzystających ze świadczenia wychowawczego w roku oceny wyniosła 137 420 rodzin (dane dotyczą okresu od stycznia do czerwca 2019 roku). W stosunku do roku poprzedniego liczba ta wzrosła o 265 rodzin. Całkowita kwota przyznanego świadczenia wychowawczego w roku 2019 wyniosła 1 746 108 228 zł.

Zasiłek pielęgnacyjny to zasiłek dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji z powodu niepełnosprawności lub starszego wieku na częściowe pokrycie wydatków związanych z ich pielęgnacją. Przysługuje on następującym grupom potrzebujących:

- niepełnosprawnemu dziecku do 16 roku życia,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała przed ukończeniem 21 roku życia,
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny jest przyznawany w kwocie 215,84 zł miesięcznie i przysługuje niezależnie od dochodów rodziny. Prawo do zasiłku pielęgnacyjnego ustala się na czas nieokreślony.

Poniżej zaprezentowane są w formie graficznej i tabelarycznej szczegółowe dane dotyczące: zasiłku pielęgnacyjnego, zasiłku pielęgnacyjnego dla niepełnosprawnego dziecka, dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 lat o różnych stopniach niepełnosprawności, zasiłku pielęgnacyjnego dla osób, które ukończyły 75 lat, specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczeń alimentacyjnych.

Tabela 23. Liczba świadczeń opiekuńczych w latach 2014-2019

Świadczenia opiekuńcze	Liczba świadczeń					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zasitek pielęgnacyjny - ogółem	707 774	705 546	705 035	706 401	709 812	725 049
Zasitek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	163 136	160 065	160 808	163 125	164 422	168 606
Zasitek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	277 687	278 640	278 954	279 592	282 610	291 501
Zasitek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	11 874	10 946	12 102	10 250	9 503	9 164
Zasitek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	255 077	255 895	253 171	253 434	253 277	255 778
Świadczenie pielęgnacyjne	82 364	87 164	91 664	98 611	111 465	130 752
Specjalny zasitek opiekuńczy	14 141	35 803	55 073	62 649	59 350	53 440
Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasitek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasitek opiekuńczy	804 335	828 513	851 772	867 661	880 627	909 241

Tabela 24. Środki finansowe wydatkowane na świadczenia pomocy społecznej w latach 2014-2019

Świadczenia opiekuńcze	Kwota świadczeń					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zasitek pielęgnacyjny - ogółem	108 289 761,00	107 949 657,00	107 868 918,00	108 073 738,00	112 154 220,00	136 864 482,00
Zasitek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	24 960 025,00	24 490 865,00	24 602 627,00	24 952 516,00	25 954 416,00	31 684 220,00
Zasitek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	42 486 019,00	42 632 119,00	42 679 522,00	42 777 570,00	44 663 456,00	55 083 036,00
Zasitek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	1 816 722,00	1 674 738,00	1 851 606,00	1 568 250,00	1 501 466,00	1 728 948,00
Zasitek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	39 026 995,00	39 151 935,00	38 735 163,00	38 775 402,00	40 034 882,00	48 368 278,00
Świadczenie pielęgnacyjne	60 302 849,00	103 358 143,00	118 218 714,00	137 141 853,00	162 813 469,00	201 714 115,00
Specjalny zasitek opiekuńczy	7 243 815,00	18 169 000,00	28 199 023,00	32 135 287,00	31 286 240,00	32 250 373,00
Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasitek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasitek opiekuńczy	175 842 025,00	229 476 800,00	254 286 655,00	277 350 878,00	306 253 929,00	370 828 970,00

Tabela 25. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2014-2019

Liczba osób					
2014	2015	2016	2017	2018	2019
13 405	13 067	12 339	11 469	10 352	9 339

Tabela 26. Liczba rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2014-2019

Liczba rodzin					
2014	2015	2016	2017	2018	2019
8 817	8 580	8 145	7 607	6 852	6 084

Tabela 27. Kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2014-2019

Kwota					
2014	2015	2016	2017	2018	2019
61 321 343,00 zł	61 162 197,00 zł	59 363 798,00 zł	55 547 369,00 zł	50 980 110,00 zł	46 697 098,00 zł

Tabela 28. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny	Prognoza 2020
DODATKI MIESZKANIOWE				
Liczba gospodarstw domowych	1	12 863	11 348	11 177
Kwota świadczeń w złotych	2	20 400 996	23 464 815	23 542 415
DODATKI ENERGETYCZNE				
Liczba gospodarstw domowych	3	4 249	3 273	3 447
Kwota świadczeń w złotych	4	507 705	618 136	649 3

5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Zasobem instytucjonalnym są instytucje i placówki działające w danym roku kalendarzowym na obszarze jednostki samorządu terytorialnego, finansowane ze środków budżetu państwa lub własnych JST, prowadzone przez jednostkę samorządową lub na jej zlecenie. Sprawozdanie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej zawiera informacje na temat prognozowanych potrzeb w zakresie infrastruktury pomocy i integracji społecznej.

Dom pomocy społecznej świadczy usługi dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu. Osobę wymagającą tej formy wsparcia kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Dom pomocy społecznej może również świadczyć usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w nim niezamieszkujących.

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla: osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie oraz osób uzależnionych od alkoholu.

Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. Ośrodkiem tym może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. Wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi udzielają: środowiskowe domy samopomocy lub kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. W zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane. Mieszkanie treningowe zapewnia usługi bytowe, naukę, rozwijanie

lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych. Mieszkanie chronione wspierane przeznaczone jest dla: osób niepełnosprawnych, w szczególności osób niepełnosprawnych fizycznie lub osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób w podeszłym wieku lub przewlekle chorych. W mieszkaniu chronionym wspieranym zapewnia się usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Mieszkania chronione zapewniają osobom przygotowanie do prowadzenia samodzielnego życia w społeczeństwie lub może zastąpić pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Zgodnie z art.17 ust.1 pkt 12 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy m.in. prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych.

Tabela 29. Liczba jednostek organizacyjnych pomocy społecznej ze względu na instytucję prowadzącą

Jednostka	INNY PODMIOT PROWADZĄCY - liczba jednostek	PODMIOT PROWADZĄCY - GMINA - liczba jednostek	PODMIOT PROWADZĄCY - POWIAT - liczba jednostek
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ	17	3	30
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA	0	2	3
KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	0	8	
MIESZKANIA CHRONIONE	1	18	11
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	2	0	13
OŚRODKI WSPARCIA	58	119	10
RODZINNE DOMY POMOCY	0	0	

Tabela 30. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny	Prognoza 2020
OŚRODKI WSPARCIA - OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	1	5 609	6 421	6 559
Liczba osób korzystających	2	9 103	8 598	8 989
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	3	379	307	323
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	4	4	1	1
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	5	1 201	1 293	1 444
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	6	74 550 038	92 196 699	96 208 754

w tym (z wierszy 1-6):				
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	7	2 500	2 654	2 675
Liczba osób korzystających	8	2 791	2 855	2 850
Liczba osób umieszczonych	9	1 037	1 076	1 131
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	10	92	41	40
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	11	750	776	807
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	12	49 281 186	59 520 734	59 037 931
DZIENNE DOMY POMOCY				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	13	797	977	1 052
Liczba osób korzystających	14	854	979	1 090
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	15	221	165	125
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	16	137	164	179
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	17	8 578 841	12 249 555	14 316 072
KLUBY SAMOPOMOCY				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	18	252	657	752
Liczba osób korzystających	19	358	626	773
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	20	0	60	46
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	21	12	32	46
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	22	361 320	1 690 294	2 012 566
NOCLEGOWNIE, SCHRONISKA DLA OSÓB BEZDOMNYCH I SCHRONISKA DLA OSÓB BEZDOMNYCH Z USŁUGAMI OPIEKUŃCZYMI				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	23	765	783	777
Liczba osób korzystających	24	1 647	1 587	1 604
Liczba osób skierowanych w wyniku eksmisji	25	14	6	10
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	26	132	145	151
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	27	8 359 851	9 547 384	10 483 543
OGRZEWALNIE				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	28	20	28	19
Liczba osób korzystających	29	343	362	454
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	30	4	6	0
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	31	34 783	32 160	22 040

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia (c.d.)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny 2019	Prognoza 2020
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	1	4 861	4 824	4 826
Liczba osób korzystających	2	5 309	5 423	5 444
Liczba osób umieszczonych	3	1 107	1 125	1 110
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	4	66	65	69
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	5	11	11	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	6	3 233	3 255	3 242
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	7	190 575 179	207 600 806	213 770 411
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	8	117	116	118
Liczba osób korzystających	9	84	93	85
Liczba osób umieszczonych	10	50	68	61
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	11	7	7	7
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	12	15	15	14
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	13	743 388	843 779	1 014 266
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	14	108	105	108
Liczba osób korzystających	15	2 718	3 915	3 336
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA				
Liczba osób korzystających	16	1 883	1 959	1 998
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	42	45	45
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	18	970 757	949 013	973 583
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	19	4 250	4 122	4 137
Liczba osób korzystających	20	5 013	4 945	5 024
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	21	304	321	304
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	22	12 910 801	13 215 109	13 393 714

PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	23	828	783	767
Liczba osób korzystających	24	736	732	697
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	563	536	534
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	36 549 741	37 061 184	38 381 610
W tym: PLACÓWKI TYPU RODZINNEGO				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	27	48	40	32
Liczba osób korzystających	28	31	25	23
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	29	12	10	10
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	30	1 121 569	929 569	902 978
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	31	696	601	521
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	32	313	234	228
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ				
Liczba uczestników zajęć	33	1 740	1 788	1 802
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	34	572	586	589
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	35	31 647 771	35 442 705	39 162 566
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ³				
Liczba placówek - ogółem	36	12	13	13
Liczba placówek prowadzonych przez JST	37	1	1	1
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	38	11	12	12
Liczba uczestników zajęć	39	689	738	743
Kadra placówek – liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	40	689 osób niepełnosprawnych + 250 osób personelu	738 osób niepełnosprawnych + 262 osób personelu	743 osób niepełnosprawnych + 264 osób personelu
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	41	35 973 444	45 499 097	45 179 238

³ Dane z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie.

6. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

Kadrę jednostek pomocy społecznej województwa podkarpackiego zatrudnioną w 2019 roku we wszystkich rodzajach placówek stanowiło 8 332 pracowników. Na stanowiskach kierowniczych, tj. dyrektor i jego zastępcy, zatrudnionych było 235 osób.

Tabela 31. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – osoby zatrudnione

Zatrudnieni	Liczba osób			
	2016	2017	2018	2019
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	7 548	7 760	8 034	8 332
Kierownicy, dyrektorzy, zastępcy	228	229	234	235

Optymalna liczebność oraz odpowiednia struktura zasobów kadrowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej ma kluczowe znaczenie dla prawidłowej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Pracownicy socjalni odgrywają dużą rolę w aktywizacji i integracji osób, którym udzielane jest wsparcie ze strony instytucji pomocy społecznej. Pracownicy socjalni w ramach realizowanej pracy socjalnej starają się szukać różnych rozwiązań, aby wspomóc rodziny i pomóc im wyjść z ich trudnej sytuacji.

Pracownikiem socjalnym może być osoba, która spełnia co najmniej jeden z poniższych warunków:

- posiada dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych;
- ukończyła studia wyższe na kierunku praca socjalna;
- do dnia 31 grudnia 2013 r. ukończyła studia wyższe o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego na jednym z kierunków: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie.

Niepokojący jest fakt, że wciąż w wielu gminach województwa podkarpackiego nie są spełniane wskaźniki dotyczące zatrudnienia pracowników socjalnych. Spowodowane jest to głównie niewystarczającą ilością środków finansowych uwzględnionych w budżecie gminy lub – w niektórych przypadkach – brakiem kandydatów aplikujących na to stanowisko. Ośrodki pomocy społecznej zobowiązane są, na mocy ustawy o pomocy społecznej⁴, do zatrudnienia minimalnej liczby pracowników socjalnych.

⁴ Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1507 z póź. zm.).

Zgodnie z art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy przypadać ma na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Wymóg ten nie został spełniony przez 18 ośrodków. Ponadto w myśl artykułu 110 ust. 12 powyższej ustawy, ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać nie mniej niż 3 pracowników socjalnych, nawet w przypadku, gdy wcześniej wymienione wskaźniki są przez gminę spełnione. W roku oceny 14 jednostek zatrudniało mniej niż trzech pracowników.

Poniżej przedstawiono wskaźnik dotyczący specjalizacji I i II stopnia wśród pracowników socjalnych. Jest on obliczany jako stosunek liczby pracowników socjalnych posiadających ww. specjalizację w zawodzie pracownik socjalny do liczby wszystkich pracowników socjalnych. W roku oceny w województwie podkarpackim wskaźnik wynosi 42%.

Tabela 32. Wskaźnik dotyczący specjalizacji I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny

Rok	Wskaźnik
2014	30,94%
2015	30,88%
2016	32,64%
2017	38,71%
2018	40,78%
2019	42,00%

7. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego

Wydatki wykazane w sprawozdaniu Oceny zasobów uwzględniają potrzeby w zakresie środków finansowych niezbędnych na funkcjonowanie jednostek i zabezpieczenie możliwości świadczenia pomocy osobom i rodzinom najbardziej tego potrzebującym. Źródłem informacji dla tego działu jest sprawozdanie RB-28 oraz dane własne jednostki. Środki finansowe z obszaru polityki społecznej przedstawione w ocenie zasobów zostały podzielone na następujące działy: ochrona zdrowia, pomoc społeczna, pozostałe działania w zakresie polityki społecznej, edukacyjna opieka wychowawcza oraz rodzina.

W 2019 roku na działania z zakresu polityki społecznej jednostki samorządu terytorialnego wydatkowały ogółem 3 870 867 499 zł, z czego 79,73% stanowiła kwota wydatkowana przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie.

Tabela 33. Podział środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (w złotych)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny	Prognoza 2020
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1	X	3 870 867 499	4 098 165 435
w tym: w budżecie OPS/PCPR	2	X	3 086 078 424	3 385 849 487
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 Przeciwdziałanie narkomanii	3	1 963 205	1 382 236	1 785 687
w tym: w budżecie OPS/PCPR	4	41 562	69 192	93 770
85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi	5	29 360 102	131 518 743	31 437 284
w tym: w budżecie OPS/PCPR	6	3 088 900	3 210 311	3 677 606
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85202 Domy pomocy społecznej	7	215 896 010	236 780 093	250 839 165
w tym: w budżecie OPS/PCPR	8	71 784 996	82 771 026	93 358 182
85203 - Ośrodki Wsparcia	9	54 746 969	63 800 821	64 572 542
w tym: w budżecie OPS/PCPR	10	9 152 714	12 429 456	12 659 007
85205 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	11	2 359 793	2 587 164	2 889 101
w tym: w budżecie OPS/PCPR	12	955 818	947 159	1 339 926

85213 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	13	X	4 325 098	4 478 302
w tym: w budżecie OPS/PCPR	14	X	4 264 234	4 408 359
85214 Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	15	57 915 765	52 808 850	57 303 915
w tym: w budżecie OPS/PCPR	16	57 039 347	52 082 587	56 355 640
85215 Dodatki mieszkaniowe	17	20 981 192	18 803 382	19 471 502
w tym: w budżecie OPS/PCPR	18	18 212 364	16 510 174	16 876 067
85216 Zasiłki stałe	19	48 535 898	50 112 240	49 001 015
w tym: w budżecie OPS/PCPR	20	47 586 815	49 211 553	48 099 612
85218 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	21	14 675 587	14 430 216	15 269 960
w tym: w budżecie OPS/PCPR	22	13 238 554	14 430 206	15 269 960
85219 Ośrodek Pomocy Społecznej	23	144 312 463	152 041 964	161 269 963
w tym: w budżecie OPS/PCPR	24	141 015 773	151 568 236	159 803 613
85220 Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	25	3 515 179	3 855 434	4 340 381
w tym: w budżecie OPS/PCPR	26	2 258 456	2 527 804	2 890 781
85228 Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	27	49 129 577	55 170 060	61 443 497
w tym: w budżecie OPS/PCPR	28	38 811 951	45 042 707	50 883 028
85230 Pomoc w zakresie dożywiania	29	49 629 175	45 953 404	46 073 253
w tym: w budżecie OPS/PCPR	30	45 894 494	44 687 906	44 655 438
85231 Pomoc dla cudzoziemców	31	22 815	10 800	12 800
w tym: w budżecie OPS/PCPR	32	22 815	10 800	12 800
w tym (z wiersza 31): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	33	12 015	0	0
w tym: w budżecie OPS/PCPR	34	12 015	0	0
85232 Centra Integracji Społecznej	35	5 395 899	5 822 715	5 867 501
w tym: w budżecie OPS/PCPR	36	0	0	0
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	37	432 311	2 091 661	187 500
w tym: w budżecie OPS/PCPR	38	432 000	2 016 525	161 500
85295 - Pozostała działalność	39	27 244 763	35 659 161	30 410 428
w tym: w budżecie OPS/PCPR	40	18 352 558	21 176 519	22 324 958

853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85311 Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	41	10 396 806	11 506 809	12 705 449
w tym: w budżecie OPS/PCPR	42	6 293 097	6 710 252	7 598 236
85321 Zespoły orzekania o niepełnosprawności	43	8 270 352	9 426 964	8 770 553
w tym: w budżecie dyspozycji OPS/PCPR	44	5 910 224	6 719 220	6 434 683
85324 Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	45	30 904 048	36 910 653	40 460 906
w tym: w budżecie OPS/PCPR	46	5 101 279	5 720 668	6 253 730
85395 Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	47	2 717 454	7 641 419	4 103 801
w tym: w budżecie OPS/PCPR	48	969 035	1 345 380	1 473 876
854 - EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA				
85415 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	49	23 768 708	22 986 413	20 689 796
w tym: w budżecie OPS/PCPR	50	11 230 022	10 556 387	10 103 321
85416 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	51	6 393 710	8 410 063	8 385 482
w tym: w budżecie OPS/PCPR	52	19 800	70 229	70 360
855 - RODZINA				
85501 Świadczenie wychowawcze	53	1 394 793 728	1 770 276 066	2 033 254 406
w tym: w budżecie OPS/PCPR	54	1 256 818 531	1 603 668 053	1 847 412 432
85502 Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	55	834 185 645	867 763 814	883 883 689
w tym: w budżecie OPS/PCPR	56	764 589 539	799 254 245	815 403 324
85504 Wspieranie rodziny	57	82 376 490	87 830 807	89 892 837
w tym: w budżecie OPS/PCPR	58	76 033 286	82 004 846	83 500 748
85505 Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	59	61 662 397	63 481 209	71 253 415
w tym: w budżecie OPS/PCPR	60	1 718 816	1 959 602	2 425 749
85506 Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	61	1 626 480	858 169	1 123 264
w tym: w budżecie OPS/PCPR	62	0	0	0
85507 Dzienni opiekunowie	63	0	18 800	19 200
w tym: w budżecie OPS/PCPR	64	0	0	0
85508 Rodziny zastępcze	65	47 956 062	49 855 883	54 655 326
w tym: w budżecie OPS/PCPR	66	45 531 292	45 973 225	50 705 831
85510 Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	67	45 522 004	49 103 653	54 979 323
w tym: w budżecie OPS/PCPR	68	11 201 777	12 213 737	14 868 648

85513 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne, zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów	69	X	7 642 735	7 334 192
w tym: w budżecie OPS/PCPR	70	X	6 926 185	6 728 302
85514 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem	71	X	0	0
w tym: w budżecie OPS/PCPR	72	X	0	0

8. Wnioski i rekomendacje

Analiza danych pochodzących ze sprawozdań nadesłanych przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie funkcjonujące na terenie województwa podkarpackiego pozwala sformułować następujące wnioski i rekomendacje:

- Od wielu lat najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy i wsparcia jest ubóstwo. Należy jednak zwrócić uwagę na wzrost liczby osób, które otrzymują pomoc z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Jeszcze do 2017 roku przyczyna ta była czwartą pod względem udzielanego wsparcia, w roku 2018 – trzecią, zaś w 2019 roku jest już na drugim miejscu. Osoby dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą niejednokrotnie nie są w stanie podjąć pracy ze względu na stan zdrowia lub brak ofert pracy na lokalnym rynku, zmuszone są, więc do pobierania zasiłków celowych z przeznaczeniem na pokrycie kosztów leczenia, zakupów leków oraz dojazdu do specjalistycznych placówek leczniczych. Długotrwała lub ciężka choroba w wielu przypadkach prowadzi do orzeczenia o niepełnosprawności (gminy wskazują, że większość zasiłków stałych przyznawanych jest z tytułu niepełnosprawności, nie zaś z tytułu osiągnięcia wieku). Wskazane jest przeprowadzenie działań (w tym realizacja projektów), nakierowanych na pomoc osobom niepełnosprawnym poprzez m. in. zapewnienie darmowych zabiegów rehabilitacyjnych.
- Zmiany demograficzne powodują, że w każdym roku obserwuje się systematyczny wzrost liczby mieszkańców domów pomocy społecznej. Są to zarówno osoby samotne, jak i osoby posiadające dzieci, najczęściej mieszkające poza granicami kraju. Rosną również koszty prowadzenia i utrzymania tych placówek, co bezpośrednio przekłada się na wzrost miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca.
- Analiza środków finansowych przeznaczonych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach jednostek samorządu terytorialnego pokazuje, że wzrosły również wydatki na usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze. Uwzględniając jednocześnie wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej populacji, konieczne jest zapewnienie szczególnej troski i opieki dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.
- Starzenie się społeczeństwa generuje ciągłą potrzebę intensyfikowania działań w obszarze pomocy dla osób starszych. Bardzo istotne jest tworzenie sieci wsparcia dla seniorów, aby jak najdłużej mogli pozostawać w swoim środowisku zamieszkania. Należy kontynuować rozwijanie systemu wsparcia poprzez propagowanie idei rodzinnych domów pomocy oraz podniesienie standardów usług w ramach działalności placówek wsparcia dziennego. Ponadto niezbędne jest

motywowanie osób starszych do działań na rzecz samopomocy oraz działań w zakresie wolontariatu na rzecz innych, które umożliwią im aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

- W celu poprawy dostępności usług z zakresu pomocy społecznej oraz rozwój środowiskowych form wsparcia istotne jest rozwijanie idei wolontariatu poprzez pozyskiwanie wolontariuszy, organizowanie pomocy wolontarystycznej wśród mieszkańców oraz wprowadzanie animatorów społeczności lokalnych.
- Aby przeciwdziałać ubóstwu i wykluczeniu społecznemu istotne jest upowszechnianie idei ekonomii społecznej, która sprzyja rozwojowi aktywności lokalnej poprzez powstanie nowych miejsc pracy, a tym samym stworzenie dodatkowych możliwości zarobkowych, aktywizację społeczną i zawodową osób wykluczonych społecznie, w tym osób niepełnosprawnych i starszych, przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców, przeciwdziałanie uzależnieniu od pomocy społecznej i niezaradności życiowej, powstanie lokalnych dostawców usług.
- Pomimo zmniejszania się liczby rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w dalszym ciągu należy wspierać rodziny wieloproblemowe z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, szczególnie dysfunkcyjne, w realizacji ich podstawowych funkcji. Niezbędny jest dalszy rozwój form specjalistycznego wsparcia rodziny, poprzez wykorzystanie pracy socjalnej, rozszerzenie oferty poradnictwa pedagogiczno-psychologicznego oraz rozwój asystentury rodzinnej. Ponadto istotne jest również zapewnienie dzieciom właściwej opieki w czasie wolnym od zajęć szkolnych poprzez tworzenie placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, tj. kluby, świetlice.
- W związku ze wzrostem liczby osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego niezbędne jest tworzenie większej liczby punktów konsultacyjnych oraz zatrudnienie specjalistów (psycholog, prawnik, terapeuta uzależnień itp.).
- Pomimo ustawowego obowiązku prowadzenia i zapewnienia miejsc w mieszkaniach chronionych, wiele gmin z terenu województwa nie posiada tego typu mieszkań.
- Zmniejsza się liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin. W roku oceny notujemy spadek liczby złożonych wniosków na tego typu mieszkanie, jednak prognozowany jest wzrost w roku bieżącym. W związku powyższym należałoby wdrożyć działania zmierzające do utrzymania liczby mieszkań komunalnych na tym samym poziomie.
- Realizowane zadania w obszarze polityki społecznej powodują konieczność stałej ewaluacji pracy kadry pomocy społecznej. Istotne jest nie tylko posiadane przez nich odpowiednich umiejętności i kwalifikacji, ale również ciągłe doskonalenie zawodowe poprzez uczestnictwo w kursach, szkoleniach oraz superwizji. Działania te powinny być realizowane, celem wzmocnienia kompetencji zawodowych

pracowników, co wpłynie na wysoką jakość świadczonej przez nich pomocy na rzecz osób i rodzin wykazujących trudności w prawidłowym funkcjonowaniu w środowisku społecznym. Ponadto zmniejszą ryzyko wypalenia zawodowego. Niezmiernie istotną kwestią i nieodłącznym czynnikiem profesjonalizacji kadry jest jej odpowiednia liczba. Niestety dane wciąż ukazują braki zatrudnionych pracowników socjalnych w niektórych gminach województwa. Zgodnie z Art. 110 ust. 11 Ustawy o pomocy społecznej jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy przypadać ma na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Wymóg ten nie został spełniony przez 18 ośrodków. Ponadto w myśl artykułu 110 ust. 12 powyższej ustawy, ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać nie mniej niż 3 pracowników socjalnych, nawet w przypadku, gdy wcześniej wymienione wskaźniki są przez gminę spełnione. W roku oceny 14 jednostek zatrudniało mniej niż trzech pracowników.

- Na efektywną realizację działań w obszarze pomocy społecznej duży wpływ ma właściwa współpraca podmiotów działających na rzecz poprawy poziomu życia mieszkańców. Coraz większego znaczenia nabiera wspólne działanie, w celu poszukiwania skutecznych form pomocy, wykraczających poza zakres działania i możliwości pojedynczych jednostek. Wskazane jest kontynuowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, a także kierowanie wsparcia finansowego i merytorycznego, zwłaszcza do organizacji działających w obszarze: usług społecznych, opiekuńczych i poradnictwa specjalistycznego.

CZŁONEK ZARZĄDU

Stanisław Kruczek